

6360 Sayılı Kanun İle Birlikte Mahalleye Dönüşen Köylerde Değişimin Katılım Açısından Muhtarlığa Etkisi: Mentеше ve Seydikemer İlçeleri Üzerinden Bir Değerlendirme

The Impact of Change to Mukhtarship in the Villages Transformed to the Neighborhood with the Law no. 6360: An Evaluation on Mentеше and Seydikemer Districts

Yüksel DEMİRKAYA¹

Mesut KOÇ²

Strategic Public Management Journal
Volume 3, Issue 6, pp. 124-149
DOI: 10.25069/spmj.342576
Received: 10.10.2017
Accepted: 25.12.2017
© The Author(s) 2017
For reprints and permissions:
<http://dergipark.gov.tr/spmj>

Öz

2012 yılında çıkan 6360 Sayılı Kanun birlikte ülkemizde büyükşehir sayısı otuz olmuştur. Sınırları il mülki sınırları ile eşitlenen yeni büyükşehir belediyeleri kurulurken, İl Özel İdareleri ve köylerin yanı sıra belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Büyükşehirlerin tamamında, 2014 yılı Nisan ayı ile birlikte, köyler aynı adla mahalleye, beldeler de beldenin adıyla tek mahalle olarak köyler gibi ilçeye bağlı mahallelere dönüştürülmüştür. Yeni büyükşehir olan illerde il merkezinde ve bazı ilçelerin bölünmesi suretiyle yeni ilçeler kurulmuştur. Bu çalışmanın konusu olan yeni büyükşehirlerden Muğla'da, il merkezinde Mentеше, Fethiye ilçesinin bölünmesi ile de Seydikemer ilçesi kurulmuştur. Bu süreçte Mentеше ilçesi sınırları içerisinde 48, Seydikemer ilçesi sınırları içerisinde 49 köy mahalleye dönüştürülmüştür. Tüzel kişiliğe sahip köylerin muhtarları dönüşüm ile birlikte mahalle muhtarı olmuş ve değişimin etkisini en çok yaşayan mahalli idare birimi temsilcileri olarak ön plana çıkmışlardır. 2017 yılı Nisan ayı itibarı ile Muğla'da büyükşehir sürecinde üç yıllık bir deneyim oluşmuştur.

Bu çalışma kapsamında; il merkezi olan Mentеше ilçesi ve merkeze en uzak ilçe Seydikemer'de, köyden mahalleye dönüşen yerlerde büyükşehir kanunu öncesi muhtar olan ve 2014 yılı mahalli idareler seçimlerinde tekrar seçilerek halen bu göreve devam eden muhtarlar ile görüşülmüştür. Yönetime katılımın hem yeni mahalleli vatandaşlar hem de muhtarlık açısından nereye doğru evrildiği muhtarlar üzerinden ortaya konulmasına çalışılmıştır. Anket ve gevşek yapılandırılmış mülakat yöntemi ile yeni büyükşehir Muğla'nın yeni ilçelerinde dönüşümün katılım açısından 3 yıllık süreçte muhtarlığa etkisi muhtarlar üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Katılım, Köy, Mahalle, Muhtarlık

Abstract

With Law No. 6360, the number of metropolitan cities reached up to thirty in Turkey. While establishing new metropolitan municipalities whose borders are equaled to the provincial boundaries, the legal personality of

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ydemirkaya@marmara.edu.tr

² Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Doktora Öğrencisi, mesutkoc@gmail.com

the town municipalities as well as the Special Provincial Administrations and the villages have been abolished. In all metropolitan cities, with the April of 2014, the villages were transformed into neighborhoods with their names, and the town municipalities as a single neighborhood, like villages. New districts were established in the province center and some districts are divided into new districts. In Muğla Menteşe district in the center, and Seydikemer district with the division of Fethiye district, were established. In this period, 48 villages in Menteşe and 49 villages in Seydikemer transformed into neighborhoods. The muhtars of the villages who had legal personality before became the mukhtars of the neighborhoods with this transformation and became the forefront representatives of the local administration units that has the most effect of change. By the date April 2017, a three-year experience has been occurred in the process of the metropolitan city of Muğla.

In this study, the mukhtars of the new neighborhoods transformed from villages have been interviewed, in the places in Menteşe district the center of province and Seydikemer the furthest district, who were elected before and after 2014's local elections. It has been tried out to put forth via the mukhtars, how participation evolved, both on the citizens and the mukhtars. By questionnaire and loosely structured interview method, the impact of the change to mukhtarship will be evaluated in 3 years period in terms of participation, in new districts of new metropolitan city Muğla.

Key Words: Metropolitan Municipality, Participation, Village, Neighborhood, Mukhtarship

GİRİŞ

Türkiye’de yerel yönetim yapısında 12 Kasım 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen ve 6 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 14 Mart 2013 tarihinde TBMM’de kabul edilen ve 22 Mart 2013 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6447³ sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda değişiklik yapılması hakkında kanunlar ile büyük değişiklikler getiren düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu mevzuatın Resmî Gazetede yayınlanması ile birlikte yeni ilçeler kurulmuş, mevzuatta belirtilen 30 Mart 2014 tarihinden itibaren de 14 il daha büyükşehir olmuş ve sınırları önceki büyükşehirlerle birlikte mülki sınırlara genişletilmiştir. Büyükşehir olan illerde İl Özel İdareleri kaldırılmış ve Yatırımları İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları kurulmuştur. Belde belediyeleri kapatılarak aynı adla bağlı oldukları ilçenin mahallesi olmuştur. Köyler statüleri değiştirilerek mahalleye dönüştürülmüştür.

Yerel yönetim geleneğimizde önemli bir yere sahip köylerin mahalleye dönüşmesinin en büyük etkisi hiç şüphesiz köy yönetiminin yapısal değişikliği üzerine olmuştur. Köy muhtarlıklarının tüzel kişiliği sona ermiş, bütçe yapma, gelir elde etme, harcama yapma ve gayrimenkul edinme başta olmak üzere kurulduklarından beri varolan yetkileri kalmamıştır. Önceden bu yetkileri kullanan ve köyün tüm idari işlerinden sorumlu muhtarların yetkileri ile birlikte sorumlulukları azalmıştır. Eski köylü yeni mahalleli halkın ilçe ve büyükşehir belediyesi olmak üzere iki yeni muhatabı ortaya çıkmıştır. Geleneksel kırsal özellikleri ile birlikte kentsel hizmetleri bekleme durumunda olan yeni ‘köy mahallelere’, yeni yapılanmaya çalışan ve alan tecrübesi olmayan belediyelerin etkin hizmet götürebilmeleri elbette kolay olmayacaktır. Belediyelerin bu süreçte en önemli destekçisi hiç şüphesiz o sınırlar içerisinde yaşayan halk ve halkın yönetime katılımı

³ 6447 sayılı kanun ile 6360 sayılı Kanunda değişiklik yapılmış ve Ordu ili 30. Büyükşehir Belediyesi kurulan il olmuştur.

olacaktır. Yani vatandaşın doğrudan katılımının mümkün olmadığı günümüzde yerel seçimlerle mahalleyi temsilen seçilen muhtarlar önemli bir köprü görevi üstlenerek, mahalle halkının taleplerini belediyelere iletmeleri beklenmektedir. Belediyelerin de hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi için muhtarların birikimine başvuruları beklenmektedir. Özetle siyasal katılım adına bir yönetim sürecinin işletilebilmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile 6360 Sayılı Kanun sonrasında Muğla örneğinde bu sürecin nasıl işlediği analiz edilecektir.

6360 Sayılı Kanun ile büyükşehir olan iller ülkemizin farklı coğrafi ve kültürel özelliklerine sahip bölgelerinde bulunmaktadır. Haliyle uygulamadaki deneyimlerde birbirinden farklı olacaktır. Hem Ege ve hem Akdeniz bölgesinde yerleşim yerleri bulunan turizm, tarım ve ticaret gibi birbirinden farklı gelir kaynaklarına sahip Muğla bu özellikleriyle birçok ilden ayrılmaktadır. Bu çalışma kapsamında; Muğla'nın iki yeni ilçesi Mentese ve Seydikemer'de muhtarlık ve muhtarlar üzerinden yeni sistemde halkın siyasal katılımının ne ölçüde etkilendiği, üç yıllık deneyimden faydalanılarak ortaya konacaktır. 13 ilçesi bulunan Muğla'nın büyükşehir belediyesi olması ile birlikte 49 belde ve 364 köy mahalleye dönüşmüştür. Yeni kurulan Mentese'de 48 Seydikemer'de 49 köy mahalle olmuştur. Mentese'de 25 Seydikemer'de 22 muhtarın, büyükşehir öncesi 2009'da seçildikleri göreve 2014 seçimlerinde halen devam ettikleri tespit edilmiştir. İki ilçede araştırmanın hedef kitlesi olan toplam muhtar sayısı 47'dir. Literatür taraması ve araştırmanın amacına hizmet edecek yerel özellikler dikkate alınarak hazırlanan anket soruları ile Mentese'de 16, Seydikemer'de 15 olmak üzere toplam 31 muhtar ile birebir yüz yüze görüşülmüştür. Araştırmanın yapıldığı dönemde il dışında bulunan ve çeşitli özel gerekçeler öne süren 16 muhtar ile görüşme gerçekleştirilememiştir.

Görüşülen muhtarlara araştırmanın amaçları açıklanmış ve herhangi bir siyasi parti ya da belediye çalışması olmadığı özellikle vurgulanmıştır. 19 soruluk anket ve gelişen duruma göre ilave sorularla desteklenen araştırmanın saha çalışması tamamlanarak veriler analiz edilmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Katılım

Yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte en çok tartışılan kavramlardan birisi katılımdır. Katılım, yönetimden yönetime doğru evrilen kamu yönetiminin, özellikle yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren dikkate aldığı ve hatta vazgeçilmez gördüğü ilkeler arasında yerini almıştır. Verimlilik, sorumluluk, katılım ve etkinliğin 1970'lerin sonlarından itibaren kamu yönetimi literatüründe üzerinde en fazla durulan ilkeler olduğunu belirten Eryılmaz'a göre bu ilkeler birbirleriyle ters düşmemekte, aksine birbirlerini tamamlamaktadır. Temsili demokrasinin katılım ve denetim mekanizmaları, bugünün gelişen demokrasi anlayışında yeterliliğini yitirmiştir. Gerçek bir demokratik anlayış ve uygulamaları yeniden tesis edebilmek için, birey-devlet ilişkilerini, karşılıklı etkileşimi mümkün kılacak yeni bir boyuta taşımak ihtiyacı bulunmaktadır (Eryılmaz, 2012: 60). Bütün dünyada "katılımcı toplum düşüncesinde" çok boyutlu gelişmeler yaşanmakta, yurttaşı olabildiğince yönetsel ve siyasal kararların oluşumuna katmak için yeni ve çekici yöntemler geliştirilmektedir. Küresel çapta yaşanan gelişmeler ve yeni kitle iletişim araçları bu süreçlere doğrudan etki etmektedir. İnternetle birlikte gelen yeniliklerin, geleneksel kitle iletişim araçlarının yanında, katılımcı yönetim düşüncesini gerçekleştirirmede önemli bir işlevi yerine getirdiğini söyleyen Çukurçayır; "internetle daha fazla siyasal katılmanın sağlanabilmesinin yolları aranıyor; çeşitli ülkelerde bazı hizmetleri internet aracılığıyla çevrimiçi olarak yerine getirme çabası içerisine girmiş görünüyorlar" diyerek gelinen aşamaya dikkat çekmektedir (Çukurçayır, 2012:2-3). Günümüzde sosyal medya üzerinden bir araya gelerek çeşitli konularda karar vericileri etkileyecek çok farklı etkinlikler artık rahatlıkla yürütülebilmektedir.

Birey ve devlet ilişkilerinde ideal arayışlarının neticesinde şekillenen yönetişim, yöneten ve yönetilenlerin birlikte yönlendirme sürecidir. Yönetim anlayışında ortaklık, demokratiklik, açıklık, hesap verme yükümlülüğü, çoğulculuk ve yerleşme kavramları ön plana çıkmasıyla devlet yönetiminde sorumluluğun devletten sivil topluma doğru kayması söz konusu olmaktadır. Bu anlamda yönetişim kavramı, aslında günümüze değin kullanılmakta olan ademî merkeziyetçilik, katılımcı demokrasi ve şeffaf yönetim kavramlarının hepsini birden içermektedir (Eroğlu,2006, 200). İyi yönetişimin temel unsurları arasında yer alan katılımcılık, yerel yönetimlerde yeni bir yönetim anlayışını (yerel yönetişimi) temsil etmektedir. Devlet merkezli yönetim yerine, toplum merkezli yönetim, kamu-özel-sivil işbirliği, verimli ve saydam yönetim, birlikte yapma ve katılım sağlama gibi ilkeler yerel yönetişimin belli başlı nitelikleri haline gelmektedir. Yönetim kararlarına yeni aktörlerin katılması ve yeni bir anlayışın ikamesi söz konusudur (Ökmen ve Parlak, 2010:302). Yerel yönetim alanında çok yönlü olarak ele alınan katılıma ilişkin, ülkemizde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Yerel Gündem 21 süreci ile yaşanan değişimlerin de etkisiyle, yasal mevzuatta yer almaya başladığını söylemek mümkündür.

Katılıma ilişkin Türk Dil Kurumu Bilim ve Sanat Terimleri sözlüğünde “bir süreç ya da bir durum içinde istençli ve eylemli olarak bir işi üstlenme ya da bir olayda etkin olma” tanımı yapılmıştır. (Yöntembilim Terimleri Sözlüğü, Muzaffer Sencer, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981). Çok geniş bir kullanım sahası bulunan katılımın genel kabul görmüş ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Çoğunlukla “halkın yönetim sürecine doğrudan ya da temsil yoluyla dâhil olması durumu” olarak ifade edilse de çok açık bir kavram değildir. Dolayısıyla kavramın kullanımında biraz belirsizlik olduğu söylenebilir. Kimin, neye, ne zaman, nerede ve nasıl katılacağı gibi bir takım sorulara verilen cevaplara göre katılım kavramının içeriği ve sınırları değişebilir. Bu anlamda bir özel firmanın yönetiminde alınan kararlara çalışanların katılımı, sendika veya derneklerde görev alma, herhangi bir siyasal, sosyal ve ekonomik durumu protesto etme, yerel ve genel düzeyde oluşturulan siyasal kararları etkileme gibi birçok konu katılım kavramını içerisindedir (Çukurçayır, 2012:39). Katılım kavramı ele alındığı disiplinlerle bağlantılı olarak özde aynı olmakla birlikte farklı tanımlamaları içerebilir.

Toplumsal kesimleri ve kurumsal işleyişi yönlendirecek siyasa ve önerilerin belirlenmesi ve alınması işlemine halkın aktif katılımının sağlanması olarak da ifade edebileceğimiz katılım kavramı demokrasiye işlerlik kazandırmak amacını da içermektedir. Katılımın bu amacını bir bakıma toplumsal yaşamı dolaysız olarak ilgilendiren tüm kararların tepeden inme niteliğinden arındırılması şeklinde somutlaştırmak mümkündür (Kapani,1992:139-141). Kösekahya katılımcılığın bir başka boyutuna dikkat çekmektedir. “Katılımcılık, vatandaşların siyasi karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu ile ya da doğrudan dâhil olmaları anlamına gelmektedir. Katılımcılık kavramı, günümüzde vatandaş hakları, demokratik yönetişim, yolsuzlukla mücadele ve yoksulluğun azaltılması ile birlikte kullanılmaktadır. Katılım kavramı pozitif olarak kullanılabilmesi gibi, negatif olarak da kullanılabilir. Protesto yürüyüşü, grev gibi faaliyetler negatif katılım kapsamına girerken, örneğin oy kullanmak pozitif katılım olarak görülmektedir” (Kösekahya, 2003:35).

Bu çalışmanın maksadına katkı sağlaması amacıyla katılımı; kamu siyasalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alma veya iktidarı kullanan kişilerin kararlarını etkilemeye yönelik tüm eylem ve işlemler ya da siyasal ve toplumsal örgütlerin etkileşimi veya karar vermede kaynakların ve zamanın daha iyi kullanılması, amaçlara ulaşmak için çeşitli faaliyetlere girişmek ve paylaşılan amaçlar doğrultusunda müşterilerin ve ortakların yürüttüğü faaliyetlerin tümü olarak tanımlanması yerinde olacaktır. (Öner, 2006:18).

1.2. Siyasal Katılım

Ülkemizde katılımın daha çok siyasal anlamda anlaŖıldığı ve seçimlerde oy kullanmak, genel-yerel seçimlerde adaylık ve siyasi parti ve sivil toplum kuruluşlarında yer almak suretiyle gerçekte edildiği ortadadır. Halkın yönetime siyasal katılımının gerçekteştirilmesi; kararları etkileme Ŗeklinde olup, yöneten yönetilen arasındaki mesafenin korunmasının önlenmesi ve kararlarda doğrudan doğruya etkili olmaları Ŗeklinde ortaya çıkmaktadır. Çünkü kararlar üzerinde etkili olan halk, siyasal politikaları benimsemiŖ ve yönetimin uygulamalarında başarıyı artıran bir etken olacaktır. Ayrıca hizmet sunduğu toplumsal çevrelerin güvenini saęlamıŖ, halkın tepkilerine duyarlı, hedef kitleyle iletiŖim halinde bir iliŖkiye dayalı yönetim, katılımı saęlamıŖ bir yönetim olacaktır (ÇevikbaŖ, 2008:76).

Siyasal katılım kavramını; toplumun ve idarenin iŖleyiŖini etkileyecek kararların iŖleyiŖine halkın aktif olarak dâhil edilmesi olarak tanımlayan Yaktın; “katılımın amacı, demokrasiye katkı sağlamanın yanında, halkı yönetim konusunda doğrudan ilgilendiren konularda alınan kararları emir niteliğinden uzaklaŖtırmak ve bu kararları yöre halkına maletmektir” demektedir (Yatkın, 2000: 4).

1.3. Yerel Yönetimlerde Katılım

Katılımın en çok iliŖkilendirildiđi alan yerel yönetimdir. Çünkü yerel yönetimlerin varoluŖ amacı ile katılımın amacı örtüşmektedir. Yerel yönetimler demokrasinin ilk basağı olarak yönetime katılmada önemli bir iŖleve sahiptirler. Yerel yönetimler hemŖerilerin yerel ve müŖterek ihtiyaçlarının karŖılanmasına yönelik yerinde ve yine yerelden seçilen temsilcilerce nihai kararların alındığı ve uygulandığı yerleŖim birimleridir. Yerelin özelliği gereği halkın içinden seçilen temsilcilerin çoğu kere tanıdık olması ve erişilebilirliği yanında katılımcı mekanizmalar yoluyla yerel halkın katkılarına açık bir örgütsel yapılanma, yerel yönetimlerde katılım olgusunu her zaman cazip ve ilginç kılabilmektedir (Erdoğan, 2013:172). Yerel yönetimin halkla iç içe olması demokrasiye ve katılıma anlam yüklemektedir. Yerel yönetimlerde halkın bizzat önel olarak bulunması, katılımı istekli olmalarını sağlamakla birlikte elde edilen hizmetlerin kalitesini artırmaktadır (ÇevikbaŖ, 2008:74). Yerel katılım halk ile yöneticiler arasındaki kopukluğu da ortadan kaldırmaktadır. Yöneticiler ve vatandaşlar arasında karŖılıklı iletiŖimi kolaylaŖtırıcı bir fonksiyona sahiptir. İletiŖim yerel halk ve yöneticilerin birbirlerine duydukları güven düzeyinin artmasına da katkıda bulunmaktadır. Halk oluŖum aŖamasına aktif olarak kendisinin katıldığı kararları daha kolay benimser (KeleŖ, 1993:21). Yerel yönetim organlarının seçimle iŖ başına gelmesi bu kurumların demokratik özellik kazanması bakımından yeterli görülmemektedir. Bu nedenle seçilmiş organların yanı sıra gerçekte bir halk katılımı sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Bu da toplumdaki tüm katmanların kendilerini ilgilendiren önemli kararların alınması sürecine dâhil olabilmesi ile mümkün olabilecektir (BaŖaran, 2008: 47-48).

Oktay, siyasal katılımı demokrasinin önemli katılım süreçlerinden birisi olarak nitelemekte ve yerel yönetimlerde merkezi yönetime göre çok daha geniş bir çerçevede gerçektelebileceğine vurgu yapmaktadır. Oktay’a göre; “Vatandaşlar bireysel olarak ya da örgütlü biçimde yerel yönetimlerin başta karar alma süreçlerine olmak üzere, tüm faaliyetlerine ölçek olarak daha fazla katılma imkânına sahiptirler. Böylece, yerel düzeyde yaŖadıkları çevrenin oluŖumu ve yönetimi ile ilgili taleplerini, beklentilerini, görüşlerini ve önerilerini daha kolay iletebilirler. Yerel yönetimlerin geniş tabanlı bir siyasal katılmaya imkân tanınması, ulusal düzeydeki demokrasi düzenini ve kurumlarını da olumlu biçimde besleyen bir unsurdur” (Oktay, 2013:204).

Yerel katılım alanında farklı uygulamalar bulunmaktadır. Adıgüzel; “Yerel kamuoyu yoklamaları, halk oylamaları, yerel kamusal araŖtırmalar, kamusal toplantılar, yerel yönetim ve danıŖma organlarına katılma, yerel sivil toplum örgütlerine katılım, kent planlamasına katılım, çevre sorunlarıyla ilgili olarak yargıya

başvurma ve kent kurultaylarına katılım gibi yöntemler her ülkenin koşullarına göre başvurduğu katılım araçlarıdır” (Adıgüzel, 2003: 49) demektir. Geray; yerel düzeyde halkın birçok biçimde ve alanda yerel karar süreçlerini etkileyebildiğine dikkat çekerek; “kent planlaması, çevre koruma, halk oylaması, seçilmişleri görevden düşürme, önemli konularda halka danışma, halkın çeşitli konularda yakınmaları ve kentsel toplumsal hareketler gibi bir çok tür ve alanda yerel katılım olanaklıdır” demektir (Geray, 1995:74). Yönetime ya da siyasal alanın oluşumuna katılımın gerçekleştirilebileceği yollar geleneksel ve çağdaş yöntemler olarak ayrılabilir. Geleneksel yöntemler arasında seçimlere katılma, parti üyeliğinde ve kampanyalarda bulunma gibi yöntemler sayılabilir. Yeni katılım yöntemleri arasında ise, internetle katılımdan, planlama birimlerine kadar oldukça çeşitlilik gösteren katılım biçimlerinde çalışma yöntemleri sayılabilir (Çukurçayır, 2012:130).

Yerel siyasi yapılanmada katılanların ve bunların kullandıkları katılım araçları ve bu araçların nasıl işlediği yerel demokrasi hakkında yapılacak değerlendirmeler hakkında önemli bir nokta olduğuna dikkat çeken Cansever ve Efe; Akdoğan’dan aktararak; bu noktada yerel siyasete katılanları; partilerin şehir düzeyindeki teşkilat ve temsilcilikleri, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri, ulusal ölçekli sivil toplum kuruluşlarının yerel temsilcilikleri ve yerel düzeyli sivil örgütler, medya kuruluşlarının temsilcilikleri ve yerel medya grupları, yerelde bulunan kanaat önderleri, sermaye ve sendika mensupları, eşraf, esnaf ve vatandaşları olarak sıralamaktadır (Akdoğan, 2008: 26). “Bahsedilen bu aktörlerin katılma araçları olarak ise; geleneksel anlamda oy vermek dışında, meclis üyesi seçimleri, meclis toplantılarına katılmak, kent konseyleri, gelecek atölyeleri, yurttaş girişimleri, belediye kent planlaması, halk oylaması, e-demokrasi yolları gibi birçok farklı katılım aracı sayılabilir” (Cansever ve Efe, 2016:763).

Türkiye’de yerel düzeyde halkın katılım olanakları özellikle 2002 sonrası artırılmaya başlanmış ve yerel demokrasiye dolayısıyla yerel siyasete işlerlik kazandırabilmek için çeşitli yasal düzenlemelere gidilmiştir. Son dönemde yerel yönetimleri ilgilendiren pek çok yasal değişiklik yapılmıştır (Cansever ve Efe, 2016:763).

Kent konseyi, yerel meclis toplantılarına katılma, halk toplantıları, kamuoyu yoklamaları, halkoylaması, bireysel başvuru yoluyla katılma, odalar, sivil toplum kuruluşları ve teknolojik gelişmeler ile birlikte internet yaygın katılım araçları olarak halkın yönetime katılımına ve kararları etkilemesine imkân sağlamaktadır. Katılım açısından bu araçların ne ölçüde nasıl kullanılabildiği hem yönetenler hem de yönetilenler boyutuyla dikkate alınması gereken diğer önemli bir boyutudur. Nitekim son yıllarda, değişik ölçekte çok sayıda belediyenin, yeni ortaklarıyla birlikte, biçimsel-resmi yapıların yanı sıra “kent meclisi”, “kent platformu” gibi adlarla, katılımcılığı özendirilen, bilgi akışını hızlandıran, saydamlığı amaçlayan yer yer karar alma süreçlerini de içeren “alternatif yapılar” kurdukları gözlenmektedir. Bu yeni yapıların büyük bölümü, her ne kadar, bir “danışma ve halkla ilişkiler” çabası olmaktan öteye henüz gitmiyorsa da, katılımcılığın yaygınlaştırılması, saydamlığın ve denetimin sağlanması açılarından yine de yarar sağlamaktadır (Göymen, 2014:16). Kent konseylerinin varlık ve etkinliklerini büyük ölçüde belediyeyle olan ilişkilerinin (özellikle mali) belirlediğini öne süren Göymen, “bu biçimsel olmayan yapıların ne denli demokratik ve temsili olduklarına ilişkin kuşku ve eleştiriler de vardır. Örneğin, yönetim dinamiklerinin ve yetki-kaynak devrinin, “yeni ortakların” yönetim kapasiteleri, demokrasi anlayışları ve siyasal kültür sınırlılıkları nedeniyle kısıtlandığı ve beklenildiği gibi kullanılmadığı savlanmaktadır. Ayrıca bu yeni yapılarda tartışmalara (ve alınıyorsa kararlara) daha ziyade, uzman-akademisyenlerin ve yerel sermayenin hakim olduğu ve marjinal grupların (ekonomik güçsüzlerin, azınlıkların, kadınların) dışlandığı söylenebilir. Yer yer bu yapıların yüzeysel kaldığı, gerçek anlamda kritik konu ve kararları kapsamadığı ve daha ziyade belediyelerin zaten almış oldukları bazı kararların, sembolik onay yeri olmaktan öteye gitmediği savlanabilir” demektir (Göymen, 2014:16).

Katılım doğru yöntemlerle, etkin bir şekilde işletildiğinde gerek yerel siyasetçiler gerekse de yurttaşlar ve diğer kamusal aktörler için önemli faydalar sağlayabilir. Katılım yerel siyasi iktidarı, demokratik meşruiyet ve hesap verme açısından güçlendiren bir pratiktir. Temsil edilenlerin haklarını ve çıkarlarını, temsilcileri ile sürekli müzakereye ve denetime açık hale getirmesi bunun ana mekanizmasıdır. Belediye başkanı, meclis üyeleri ve bürokrasisi hayatları üzerinde etki ettiği yurttaşlar karşısında daha dikkatli, sorumlu, tarafsız ve adil olma durumunda kalmaktadır. Katılım yönetenlerin karar verme ve uygulamalarda yurttaşların ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmesi, kaynakların daha etkin ve verimli kullanma imkânı vermesi nedeniyle de yerel yöneticilere faydalar sunmaktadır. Kendilerini dinleyen, yönetime katan ve somut sonuçlar alan yerel siyasetçilerin tekrar seçilmesi ise büyük olasılıktır (İzci, 2014:35).

2. MAHALLE VE KATILIM

Halka en yakın yönetsel birim olarak ifade edilen muhtarlık iki ayrı yapı için kullanılmaktadır. Bunlardan birisi yerel yönetim birimi olan köy diğeri de Osmanlı Devletinden günümüze kadar ulaşmış bir yönetim geleneği olan mahalledir. Dolayısıyla muhtarlık mevzuatta kavram olarak tek olmasına rağmen uygulamada köy ve mahalle olmak üzere iki farklı yönetsel biçime tekabül etmektedir. Köy tüzel kişiliğe sahip iken; mahalle belediye içerisinde yer alan ancak tüzel kişiliği bulunmayan ve yerel yönetim birimi olup olmadığı halen tartışılan yönetsel bir birimdir (Acar ve Koç, 2016:179).

Köy, Anayasanın 127. maddesinde; “Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir” hükmü ile yer bulmakta ve 1924 yılında çıkarılan 442 Sayılı Kanun ile işleri yürütülmektedir. Mahalle ise belediye sınırları içerisinde, mahalli idareler seçimleriyle gelen yönetime sahip olmasına rağmen merkezi yönetime bağlı bir birimdir. Birçok kanunda mahallenin başı mahalle muhtarlarının yapacağı görevler bulunmasına rağmen tanımlanmış yetkileri yoktur. Mahalle muhtarlığını boşluk doldurucu ve aracı kurum olarak nitelendiren (Arıkboğa, 2002) yerel yönetim sistemi içinde yer almadığı halde, seçimle göreve gelme yönteminin benimsenmesine dikkat çekmektedir. “Muhtarlık, gerçekte bir “yönetim birimi” değildir. Ancak muhtarlığı taşra yönetim sistemi içinde değerlendirmek gerekir; bir yönetim birimi olarak değil, ama merkezi yönetime ilişkin kimi görevlerin daha iyi yapılabilmesi amacıyla taşra yönetiminin mahallelerdeki uzantısı olarak. Seçimle göreve gelenler de, bir yerel yönetici olmanın çok ötesinde, bir kamu görevlisidirler” demektedir (Arıkboğa, 2002:170). Tarihi süreç içerisinde bir dönem tamamen kaldırıldığı da görülen mahalle muhtarlığına ilişkin belirsizliğin devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. (Bulut ve Kara, 2013) köy ve mahalleyi yönetim açısından yedi maddede kıyaslamaktadır:

1. Köy, tüzel kişiliği olan bir yerel yönetim birimi iken mahalle tüzel kişiliği olmayan idari bir birimdir. Mahalle, 5393 sayılı Belediye Yasası'na göre (m/3), belediyenin sınırları içinde ihtiyaç ve yatırımların belirlenmesine ve tasnifine kolaylık sağlayan idari bir birim olarak belirtilmiştir.
2. Köy yönetiminin genel karar organı (Köy Derneği) varken mahallenin böyle bir karar organı yoktur.
3. Köy muhtarı Köy tüzel kişiliğinin başıdır. Köy muhtarı köyün yöneticisidir. Mahkeme veya diğer resmi yerlerde köyü temsil edebilir. Mahallenin tüzel kişiliği olmadığından ve mahalle bir yerel yönetim birimi sayılmadığından mahalle muhtarının mahalleyi yönetme veya temsil yetkisi bulunmamaktadır.
4. Köy muhtarı devletin köyde temsilcisi olduğundan hem devletle ilgili görevleri hem de köyle ilgili görevleri vardır. Tam bir yürütme organı gibi hareket ederek köyün işlerini yapar veya yaptırır, köyün parasını harcayabilir. Fakat mahalle muhtarına görev ve yetki veren hukuki metinler incelendiğinde mahalle

muhtarına 143 adet görev verildiği (Taylan, 1992: 55) ve bu görevlerin genel olarak merkezi idareye karşı yapması gerekenleri içerdiğini söylemek mümkündür.

5. Köy ihtiyar heyeti köy yönetiminin denetleme ve karar organı iken mahalle ihtiyar heyetinin görevi genel olarak kanunun mahalle muhtarına verdiği görevlerin yerine getirilmesinde yardımcı olmaktır. Yoksa herhangi bir konuda karar alma veya denetleme yetkisi bulunmamaktadır.

6. Köy ihtiyar heyeti ile mahalle ihtiyar heyeti arasında heyetlerin üye sayısı ve üyelerin belirlenmesi noktasında da farklar bulunmaktadır. Köy ihtiyar heyeti seçimle belirlenen üyeler ile tabii üyelere oluşmaktadır. Köy İhtiyar heyeti seçimlik üye sayısı nüfus kriterine göre belirlenir. Nüfusu 1000'e kadar olan köylerde 8, 2000'e kadar olan köylerde 10 ve 2000'den fazla olan köylerde ise 12 üye seçimle belirlenir. Köyün öğretmeni veya okul müdürü ve köy imamı köy ihtiyar heyetinin tabii üyeleridir. Mahalle ihtiyar heyeti ise sadece seçimle belirlenen ve 4 asil 4 yedek üyeden oluşmaktadır.

7. Köyün bütçesi, gelir ve gideri ile personeli vardır. Fakat mahallenin bütçesi, gelir ve gideri ile personeli yoktur (Bulut ve Kara, 2013:271).

Her iki muhtarlık tipinde de muhtarların, kendileri gibi 5 yıllığına seçilerek gelen ihtiyar heyetleri ile birlikte, kendi göreceği işler olduğu gibi, devlete ait işleri yürütme ve merkezi yönetim birimlerine yardımcı olma görevleri de mevcuttur. Kaymakamlar muhtarların amiri konumunda bulunur ve izin vb. birçok işlem kaymakamlıklar vasıtasıyla yürütülür. Küçük kentlerdeki mahallelerde ve büyük kentlerin bazı gecekondu ve gelenekselliğini sürdüren mahallelerinde muhtarlığın ilk başvurulmuş merci konumunda olması önemli bu kurumun toplumdaki konumu açısından önemlidir (Kavruk, 2004:239).

Mahallenin yönetimine ilişkin Belediye Kanununun 9. maddesinde; “muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür” denilmekte ve mahalle ile ilgili konularda görüş bildirme görevi vererek, zayıf ta olsa, muhtarın yönetime katılımına olanak sağlamaktadır. Benzer bir durum 24. madde de görülmektedir. Bu madde de; mahalle muhtarlarının ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile birlikte oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılıp görüş bildirebileceğine yer verilmektedir. Ancak her iki madde de bildirilen görüşlerin bağlayıcılığına ilişkin herhangi bir hükme yer vermemektedir.

Yönetime katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi açısından bir zemin olarak görülen kent konseylerinde mahalle muhtarlıklarına da yer verilmiştir. Ancak; kent konseyinin içinde mahalle muhtarlığının yer alması söz konusu konseyin ne derece etkin olduğunun sorgulanmasıyla açıklık kazanabilir. Zira kent konseylerinin aldıkları kararlar her ne kadar Belediye Meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilecek olsa da, kabul edilmesi noktasında meclise bir zorunluluk yüklenmemiştir (Özmen, 2013:308).

Ülkemizde katılımın yerleşmeyi güçlendirmede iddia eden Toksöz; tersine zayıflattığını söylemektedir. Toksöz; “katılım mekanizması olarak yerelde mahalle muhtarlığı belediyenin bir organı haline getirildi, bu çok önemli bir uygulamaydı. Mahallenin temel alınması ve mahalle muhtarının halk tarafından seçilmesi önemliydi. Aslında Türkiye'deki en büyük sivil toplum örgütü mahalle muhtarlığıdır; çünkü muhtarlar gerçek anlamda halkın seçtiği insanlardır ve hepimiz biliyoruz ki mahalle muhtarlığı Türkiye'de parası veya gücü olmayan ama çok da aday bulunan bir demokratik kurumdur. İki yüz yıllık bir kurumdur ve Türk tarihinde

önemli bir kurumudur, ithal edilmiŖ değildir” diyerek mahalle muhtarlığının halk nezdindeki itibarına ve tarihi süreçteki önemine dikkat çekmektedir (Toksöz, 2012:113).

3. 6360 SAYILI KANUN VE GETİRDİğİ DEęİŖİKLİKLER

Yürürlükte olan 1982 Anayasasına göre ölkemizin yerel yönetim yapısı belediyeler, il özel idareleri ve köylerden oluşur. İl özel idareleri ve köyler tek tip iken belediyeler; belde, ilçe ve il belediyeleri yanı sıra büyükşehir belediyelerinden oluşur. Belediyeciliğin temelleri Cumhuriyet öncesine kadar gitse de Büyükşehir Belediyeleri, Anayasaya sonradan eklenen “büyük yerleŖim yerlerinde özel yönetim biçimleri oluşturulabilir” maddesi ile birlikte 1984 yılından itibaren kurulmaya baŖlamıŖtır. İstanbul, Ankara ve İzmir ile baŖlayan büyükşehir belediyesi kurulması süreci, 2012 yılında çıkarılan ve 2014 yılından itibaren yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun ile bugünkü nihai Ŗeklini almıŖtır. Büyükşehir belediyeleri dönem dönem farklı gerekçelerle ve deęiŖik Ŗekillerde kurulmuŖ, 6360 Sayılı Kanun ile birlikte hizmet alanlarının il mülki sınırlarına genişletilmesi baŖta olmak üzere önemli deęiŖiklikler getirilmiŖ ve sayıları da 30’a ulaŖmıŖtır.

6360 Sayılı Kanun ile gelen temel deęiŖimleri Aksu 15 maddede özetlemiŖtir:

1. Toplam nüfusu 750.000 ve üzeri olan illerin il belediyeleri, yeni yasa ile büyükşehir belediyelerine dönüŖtürölmüŖtür;
2. 14 ilde yeni büyükşehir belediyesi kurulmuŖtur. Toplam büyükşehir sayısı 30 olmuŖtur;
3. Bütün büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırı olmuŖtur;
4. 30 ilde il özel idarelerinin tüzel kiŖilięi kaldırılmıŖtır;
5. Yeni ilçeler kurulmuŖtur;
6. Büyükşehirlerdeki bütün ilçe belediyelerinin sınırı ilçe mülki sınırı olmuŖtur;
7. Belde belediyeleri mahalleleriyle birlikte bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıŖtır;
8. Bu illerdeki bütün köy yönetimleri kaldırılmıŖ ve bunlar mahalle yapılmıŖtır;
9. Büyükşehirlere bağlı ilçelerin idari bağlılık durumları da deęiŖmiŖtir;
10. Belediye sınırları içinde nüfusu 500’ün altında yeni mahalle kurulamayacaktır;
11. Büyükşehir belediyeleri dıŖındaki illerde nüfusu 2.000’den az olan belde belediyeleri köye dönüŖtürölmüŖtür;
12. Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin görev ve yetki bölüŖümünde kısmi deęiŖiklik yapılmıŖtır;
13. Mülki idareye bağlı olarak 30 ilde, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuŖtur;
14. Merkezi yönetim payları yeniden düzenlenmiŖtir;
15. İl özel idarelerinin iŖleri, ilgisine göre bakanlık ve bağlı kuruluşlarının taŖra teŖkilâtlarına devredilmektedir (Aksu, 2012:3).

6360 Sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesi kurulan illerde köylerin tamamı köy tüzel kiŖilięi sonlandırılarak mahalleye dönüŖtürölmüŖtür. Köylerin kapatılmasına iliŖkin Anayasaya aykırılık iddiası Anayasa Mahkemesinin 2013 yılında verdiği karar ile kabul edilmemiŖtir.

Büyükşehir belediye teŖkilatı bulunan illerdeki köyler kaldırılmasına rağmen, bu yerlerde köy mevzuatının uygulama alanı tamamıyla son bulmamıŖtır. 6360 sayılı Kanun ile köy mevzuatının bazı hükümlerinin

bundan böyle de uygulanmaya devam edeceği hükme bağlanmıştır. Örneğin 6360 sayılı Kanunun 3. maddesinin 5. fıkrasına göre “tüzel kişiliği kaldırılan köylerde görev yapan geçici ve gönüllü köy korucuları halen görev yaptıkları yerlerde görev yapmaya devam ederler. Bunlar 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu ve diğer mevzuatta kendileri için öngörülen haklardan aynı şekilde yararlanmaya devam ederler. Bu yerler için ihtiyaç olması halinde aynı usulle yeni görevlendirmeler yapılabilir.” Yine aynı Kanunun 16. maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 12. Maddesine eklenen son fıkra, mevzuatla orman köyleri ve orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazların orman köyü iken mahalleye dönüşen yerler için devam edeceğini hüküm altına almıştır (Muratoğlu, 2015:77)

6360 sayılı yasanın genel gerekçesinde iki temel üzerine inşa edilen yasa ile hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının inşa edileceği, bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı belirtilmektedir (İzci ve Turan, 2013:119). Ancak; kanun ile hizmet alanının genişletilmesi, il ve ilçe merkezlerine uzak yerleşim yerlerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması kanuna ilişkin eleştirilerin odağı durumundadır. 6360 Sayılı Kanun’la yirmi dokuz ilde köylerin ve ilçe belediyelerinin kaldırılıp, bunların ilçe belediyesinin bir mahallesi hâline dönüştürülmeleri ve dolayısıyla buralardaki kararların burada oturan halk tarafından değil, daha uzakta bulunan belediye meclisleri tarafından alınması sübzidarite (subsidiarity) ilkesine de aykırıdır. Bu açıdan da 6360 sayılı Kanun şiddetle eleştirilebilir (Gözler, 2013:76).

Keleş’ten aktaran Yıldırım, kapanan belde belediyeleri üzerinden katılımın zayıflamasına ve ortaya çıkan temsil sorununa dikkat çekmektedir. “Bu yasa ile büyükşehir sınırları içindeki belde belediyeleri kapatılmakta; orman köyleri de dâhil köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmakta, il özel yönetimlerinin tüzel kişiliği sona erdirilmektedir. İlgili yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliklerine son verilmesi temsil, katılım ve yerel demokrasi açısından son derece önemli olduğu söylenebilir. 6360 sayılı yasada temsil ve katılım açısından yeni bir değişiklik yapılmadığından olumlu yansımaların varlığından söz edilemezken, ancak az nüfuslu belediyelerin lehine bir temsil adaletsizliğinin ortaya çıktığı, bununla birlikte il merkezinde bulunan ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclisinde yeteri kadar temsil edilememe gibi bir soruna yol açtığı da belirtilmelidir. Bununla birlikte kapatılan belde belediyelerinde yaşayanlar açısından temsilci başına düşen kişi sayısında artışlar ortaya çıkmakta ve bu beldelerin büyükşehir ve ilçe belediye meclisinde temsilleri siyasi partilerin insafına bırakılmaktadır (Yıldırım vd., 2015:224). Bununla birlikte köylerde alınan kararlara halkın doğrudan katılımına imkân veren köy tüzel kişiliğinin mahalleye dönüştürülmesi, demokratik anlayış açısından olumsuz bir anlam taşımaktadır. Yeni düzenlemenin katılım alanında, kolaylaştırıcı değil, güçleştirici bir etmen olduğu sonucuna varılabilir (Keleş,2013:18).

İdari sınır değişikliklerinin olması, belediye hizmetine tahsis edilen kaynaklar ile amaç arasındaki ilişkiyi belirleyen ve verimlilik kavramını da içeren fonksiyonel etkinlik ve halkın yönetime ilgisini gösteren demokratik katılım durumunu etkilemektedir. Bu iki temel özellik olan fonksiyonel etkinlik ve demokratik katılım, mekân üzerinde ölçek kavramını ortaya çıkarmaktadır. Belediye hizmetlerinin niteliği, hizmetin hangi ölçekte uygulanmasının daha etkin olacağını belirlemektedir. Çoğu zaman fonksiyonel etkinlik ile demokratik katılım belediye sınırlarının ölçeği ile ters orantılı hareket etmektedir. Belediye sınırları büyüdükünde hizmet bütünlüğü ve birim maliyetinin düşmesi sağlanırken, demokratik katılım azalmaktadır. Aynı zamanda seçmenler yerel yöneticiden uzaklaşmaktadır (Yıldırım vd., 2015:218).

Keleş; kanun ile birlikte birkaç yıldan beri İstanbul ve Kocaeli’de yürürlükte olan ve il ve belediye sınırlarını örtüşüren sistemin, diğer 28 büyükşehir belediyesi içinde yaygınlaştırıldığını söyleyerek, kilometre bazında genişleyen alana dikkat çekmektedir. “Bu değişiklik, belediyeden belediyeye değişmekle birlikte, Muğla, Antalya, Konya, Şanlıurfa gibi kimi anakent belediyelerinin bir uçtan bir uca uzaklığını, 250-350 kilometre kadar genişletilmesi sonucunu doğurmuştur”. (Keleş, 2016:20)

Özellikle köyler açısından kimlik ve aidiyet duygusunun kaybı, taşınır ve taşınmaz mallarının köy elinden alınması, içme ve kullanma suları için ödenecek ücretler nedeniyle tarımsal etkinliğin güçleŖmesi, genel olarak artan vergiler ve harçlar kırsal alanlarda yaŖamı kolaylaŖtırmayacak güçleŖtirebilecektir. İlçe merkezlerine uzakta bulunan köylerin kamusal hizmetlere ulaŖmaktaki güçlükleri de bunlara eklemek yanlış olmaz (KeleŖ, 2016:22).

6360 Sayılı Kanun ile getirilen düzenlemelerin, ülkemizin taraf olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Ŗartı'nın katılıma iliŖkin kurallarına (madde 3/2, 4/6, 5 ve 9/6) ve halkın katılımını artırmak amacıyla Avrupa Konseyi'nin yetkili organlarının 2009 yılında kabul etmiŖ olduğu EK Protokol'ün kurallarına ters düŖtüęünü söyleyen KeleŖ; "karar alma süreçlerine ve siyasal katılıma iliŖkin kuramsal açıklamalar, bir yerleŖim yerinin yarı çapı küçüldüğü oranda katılımın etkinliğinin de artacağını göstermektedir. Oysa anakent sınırlarının bugünkü gibi alabildiğine genişletilmiŖ olması, günümüzün en önemli demokratikleŖme sorunlarının baŖında yer alan, yerel halkın karar süreçlerinde aktif görev alma istemlerinin ucuz, kolay ve çabuk bir biçimde karŖılanması fırsatının büyük ölçüde kaçıırılmıŖ olduğu anlamına gelmektedir" demektedir (KeleŖ, 2016:23).

6360 Sayılı Kanun ile köyden mahalleye dönüŖen yerlerde muhtarların yaptığı iŖlere iliŖkin büyük deęiŖiklikler olmuŖtur. Acar ve Koç tarafından Muğla ili Fethiye ilçesinde yapılan bir çalıŖma sonrasında ortaya çıkan deęiŖiklikler Tablo 1'de sunulmuŖtur (Acar ve Koç, 2016:189).

Tablo1. 6360 Öncesi ve Sonrası Genel Olarak Muhtarların Yaptığı İŖler

Genel Olarak Yönetime Katılım ve Mali Açından Muhtarların Yaptığı İŖler	6360 Öncesi	6360 Sonrası
Köy /Belde adına karar alabilme	Var	Yok
Bütçe yapma	Var	Yok
İhtiyar meclisi kararı ile köy iŖlerine harcanacak parayı toplamak	Var	Yok
Köy iŖlerine harcanacak parayı topladıktan sonra harcamak için emir vermek	Var	Yok
Bir ay içinde nerelere ve ne kadar para harcamıŖ ise gelecek ay baŖında hesabatını ihtiyar meclisine vermek;	Var	Yok
Köy iŖlerinde hem davacı, hem hasım olarak mahkemede bulunmak ve isterse mahkemeye diğer birini yerine (vekil) göndermektedir.	Var	Yok
İhtiyar meclisi ile görüŖtükten sonra köylüyü iŖe çağırarak	Var	Yok
Su Faturası, Sulama organizasyonu	Var	Yok
Posta tebligat iŖlemleri	Var	Var
Güvenlik kuvvetlerine yardım	Var	Var
Askerlik iŖlemleri	Var	Zayıf
Nüfus Müdürlüğü iŖlemleri	Var	Var
Seçmen Listesi vb. İŖlemler	Var	Var
TEDAŖ (Elektrik aboneliği vs.)	Var	Zayıf

4. MUĞLA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YENİ İLÇELER

4.1. Muğla Büyükşehir Belediyesi

Muğla Belediyesi Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1871 tarihinde kurulmuştur. Muğla Belediyesinin Osmanlı vilayetlerinde belediye teşkilatının kurulmasını yaygınlaştıran 1877 tarihli Vilayet Belediye Kanunundan önce kurulduğu görülmektedir. Bu durumda Muğla Belediyesinin kuruluşta dayandığı yasal temelin 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi veya 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi olduğu söylenebilir. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesinden sonra daha çok ticaretin daha canlı olduğu Tuna Vilayeti kentleri ile Bağdat ve diğer bazı liman kentlerinde belediyelerin kurulabildiği göz önünde bulundurulduğunda, Muğla Belediyesinin yasal dayanağının 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi olması daha güçlü bir ihtimaldir. Muğla'nın Osmanlı Devleti'nin idari taksimatı içindeki yerine bakıldığında, 1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin (Anayasanın) yürürlüğe girdiği tarihte Muğla (Menteşe) Aydın vilayetine bağlı liva (vilayet ile kaza arasındaki birim) statüsündedir. II. Meşrutiyetin başlangıcında (1908 yılında) bu statüsü değişmemiştir. Ancak 1919 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile Muğla (Menteşe) doğrudan merkeze bağlı, müstakil liva statüsüne kavuşmuştur. 1921 Anayasası döneminden beri de Muğla'nın idari taksimat içinde il olarak yer aldığı görülmektedir. Muğla Belediyesinde bugüne kadar 24 başkan görev yapmıştır. Bu başkanların 5 tanesi Osmanlı Devleti döneminde göreve gelmiş, Zorbazzade Ragıp Bey ise, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde görev yapan tek başkandır. Cumhuriyet dönemi belediye başkanlarının bazıları Askeri Müdahaleler döneminde atanan kişilerden oluşmaktadır. (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2015-2019 Stratejik Planı)

6360 Sayılı Kanun ile Muğla, il nüfusu 750.000'in üzerinde olduğu için, 30 Mart 2014 tarihinden sonra Büyükşehir Belediyesi olarak yapılandırılmıştır. Muğla Belediyesinde 1999-2014 yılları arasında 3 dönem Belediye Başkanlığı yapan Dr. Osman Gürün (CHP), 30 Mart 2014 tarihinde yapılan mahalli idareler seçimlerinde yeniden başkanlığa seçilmiş ve Muğla Büyükşehir Belediyesinin ilk başkanı olarak halen bu göreve devam etmektedir. 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesine bağlı kuruluş olarak Muğla Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MUSKİ) kurulmuştur. İlçe ve belde belediyeleri tarafından yürütülmekte olan su, kanalizasyon vb. hizmetler MUSKİ tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Muğla; 6360 Sayılı Kanun'un tartışıldığı dönemde coğrafi yapısı ve ilçelerinin ekonomik durumu gerekçe gösterilerek olumsuz örnek olarak gösterilmiştir. Muğla'nın büyükşehir olma sürecine ilişkin bir çalışmada Özsalmanlı ve Pank, Muğla Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında coğrafi anlamda 50-200 km. uzaklık olacağına dikkat çekmektedir. Özsalmanlı ve Pank; "Muğla Büyükşehir Belediyesi binasının bulunacağı merkezin denizden 625-630 m yükseklikte olmasıdır. Bu yüksek rakım, merkezle, Yatağan hariç hepsi deniz kıyılarında bulunan Muğla'nın ilçeleri arasında iklim ve bitki örtüsü, nüfus, kentsel hareketlilik, ekonomi, sanayi, eğitim, sağlık vb. açılardan büyük farklılıklar ve kopukluklar oluşturmaktadır. Geçmiş 20 yılı dikkate alındığında ne yazık ki Muğla Merkezle, ilçeleri arasındaki bu kopukluklar yıllar içerisinde artmıştır. Özellikle Bodrum, Fethiye, Gökova, Marmaris dünyaca ünlü, çok kültürlü, uluslararası bir marka ilçe değil kent konumundadır. Muğla gibi önemli turistik bir şehrin merkezi, geri kalmış bir görüntü içinde olmamalıdır. Muğla merkezde çağdaş kentsel hizmet almak için, imkânları yakınıımızda bulabilmek adına Muğla Büyükşehir Belediyesi yapılanması sürecinde zaman kaybedilmeden yatırımların gerçekleştirilmesi gereklidir. Vasıf kazandırma yönlü mesleki eğitim programları, kooperatifçilik ve tarım ekonomisi yönlü destek politikalarıyla, kırsal kesimin ekonomik ve toplumsal statüsünün kalkındırılabilceği, bu konudaki deneyim, maddi katkı ve birikimlerin ilçe belediyelerinde fazlasıyla bulunduğu düşünülmektedir. Önemli

olan merkezle ilçeleri, ilçeleri de kendi aralarında bir ağla birbirine bağlamaktır. Katılım, kurumsallaŖma, kurumsal ve toplumsal sorumluluk projeleriyle, yönetişim uygulamalarıyla bu konuda gerekenler gerçekleştirilebilir. Önemli olan büyükşehir yapılanması ve uygulamaları sırasındaki kurumsal kararlılık ve kurumsal-toplumsal sorumluluk bilincidir” demektedir. (Özsalmanlı ve Pank, 2012:23)

4.2. Mentefe İlçesinde Köyden Mahalleye DönüŖen Yerler

6360 Sayılı Kanun ile Muğla 750 bin olan nüfus kriterini aştığı için büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Bu kanunla Muğla’da ilçe sayısı; il merkezinde Mentefe, Fethiye ilçesinin bölünmesi ile Seydikemer ilçesinin kurulması sonucu 13’e çıkmıştır. Mentefe’de 48 köy mahalleye dönüŖmüştür. 25 mahallede görev yapan muhtarlar 6360 Sayılı Kanun öncesi köy muhtarı olarak görev yapmış kişilerdir. Mentefe ilçesinde köyden mahalleye dönüŖen yerlerin listesi, ilçe merkezine uzaklığı ve nüfusları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Mentefe İlçesinde Mahalleye DönüŖen Köyler

	Köy-Mahalle	Nüfus	İlçe Merkezine Uzaklığı
1	Akyer	54	48 km.
2	Avcılar	265	53 km.
3	Bozyer	217	50 km.
4	Çamoluk	377	60 km.
5	Çırpı	231	30 km.
6	Derinkuyu	416	25 km.
7	Doğan	723	12 km.
8	Fadıl	253	40 km.
9	Gazeller	462	55 km.
10	Gülağzı	1000	8 km.
11	Karacaören	82	50 km.
12	Kozağaç	283	12 km.
13	Kuyucak	376	26 km.
14	Meke	278	30 km.
15	Ortaköy	1579	7 km.
16	Paşapınarı	362	15 km.
17	Salihpaşalar	484	13 km.
18	Sarnıç	416	36 km.
19	Sungur	255	64 km.
20	Şenyayla	206	40 km.

21	Taşlı	595	65 km.
22	Yaraş	796	15 km.
23	Yeniköy	2587	9 km.
24	Yörükoğlu	493	60 km.
25	Zeytin	276	44 km.

4.3. Seydikemer İlçesinde Köyden Mahalleye Dönüşen Yerler

Muğla'nın nüfus açısından en büyük ilçesi olan Fethiye 6360 Sayılı Kanun ile birlikte Fethiye ve Seydikemer olarak iki ayrı ilçe olmuştur. Seydikemer ilçesi sınırları içerisinde bulunan 49 köy mahalleye dönüşmüştür. 22 mahallenin muhtarı 6360 Sayılı Kanun öncesi köy muhtarı olarak görev yapmış kişilerdir. Muğla'nın il merkezine en uzak ilçesi (146 km.) Seydikemer'de köyden mahalleye dönüşen yerlerin listesi, ilçe merkezine uzaklığı ve nüfusları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Seydikemer İlçesinde Mahalleye Dönüşen Köyler

	Köy-Mahalle	Nüfus	İlçe Merkezine Uzaklığı (Km.)
1	Arifler	179	24 km.
2	Arsaköy	1441	32 km.
3	Çatak	380	11 km.
4	Çayan	365	16 km.
5	Çökek	255	40 km.
6	Çukurincir	699	36 km.
7	Demirler	580	32 km.
8	Dodurga	448	40 km.
9	Döğer	1024	13 km.
10	Girmeler	970	8 km.
11	Gölbent	1415	32 km.
12	Haciosmanlar	316	25 km.
13	İzzetinköy	747	33 km.
14	Kabaağaç	963	22 km.
15	Karaköy	1062	42 km.
16	Kayabaşı	293	56 km.
17	Kıncılar	948	4 km.

18	Paşalı	614	13 km.
19	Seydiler	680	3 km.
20	Yakabağ	549	7 km.
21	Zorlar	1518	70 km.
22	Yayla Patlangıç	329	55 km.

5. ARAŞTIRMA VE BULGULAR⁴

5.1. Araştırmanın Amaç Yöntem ve Kapsamı

Araştırmanın amacı; 6360 Sayılı Kanun ile birlikte köy iken mahalleye dönüşen yerlerde muhtarlıklar üzerinden ve muhtarlar aracılığıyla halkın yönetime katılımında yeni durumunu üç yıllık deneyim sonrasında Mentese ve Seydikemer ilçeleri üzerinden analiz etmektir. Çalışma ile 6360 Sayılı Kanun sonrası büyükşehir olan Muğla'nın yeni ilçeleri Mentese ve Seydikemer'de 97 köyün mahalle olması sonucunda ortaya çıkan yeni durum ve uygulamalar muhtarların belediyelerin ve diğer birimlerin karar sürecine katılımı açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın kapsamı Muğla'nın yeni ilçeleri Mentese ve Seydikemer'de daha önce köy olan 97 yeni mahallenin tekrar seçilen 47 muhtarıdır. Araştırmanın yöntemi, bu evrende yaşayan, 6360 Sayılı Kanun öncesi muhtar olup halen devam eden muhtarlar ile 19 soruluk anket ve gelişen durumlara göre gevşek yapılandırılmış mülakattır. Örneklem olarak seçilen mahallelerde muhtarlarla yapılan görüşmelerde, sahada yeni kurumlar olan belediyelerin, diğer birim ve STK'ların muhtarların yönetime katılımı açısından eski ve yeni durumlar yönüyle değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler için literatür taraması sonucu oluşturulan ve araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen aşağıdaki sorular sorulmuştur;

“Muhtarın etkisi azaldı mı? Muhtarlık kolaylaştı mı? Muhtarlık kaldırılmalı mı?”

Bu sorular dışında genel algı ve değerlendirmeleri de yapılmıştır.

5.2. Demografik Bulgular

Menteşe ve Seydikemer ilçesinde görüşülen muhtarların yaş, eğitim durumu, meslekleri ve seçilme sayıları incelenmiştir. Araştırma yapılan iki ilçede kadın muhtar olmadığı görülmüştür. Yine muhtarlar arasında yükseköğrenim yapmış muhtar bulunmamaktadır. İki ilçenin muhtarlarına ilişkin bilgiler tablo 4, tablo 5, tablo 6 ve tablo 7'de verilmiştir.

5.2.1. Yaş

Belediye başkanı seçilme yaşının 32'lere indiği bölgede, köylerde 25-40 yaş arası muhtar olmaması oldukça dikkat çeken bir durumdur. Cumhurbaşkanı adaylığı ve üst kurullar için asgari yaş sınırı 40 olması dikkate alınarak gruplandırma yapılmıştır.

⁴ Burada aktarılan bulgular, devam etmekte olan doktora tez çalışması (Prof. Dr. Yüksel Demirkaya danışmanlığında Mesut Koç tarafından yürütülen) kapsamında yapılan çalışmaların bir kısmına dayanmaktadır.

Tablo 4. Muhtarların Yaşları

	Menteşe		Seydikemer	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
25-40	0	0	0	0
41-50	3	19	6	40
51-65	12	75	7	47
65 ve üzeri	1	6	2	13

5.2.2. Eğitim Durumu

Tablo 5. Muhtarların Eğitim Durumları

	Menteşe		Seydikemer	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İlkokul	12	75	11	74
Ortaokul	3	19	2	13
Lise	1	6	2	13

Muhtarların Ege bölgesinin eğitim seviyesinin yüksek olduğu algısına rağmen çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, halkın da muhtarlık seçimlerinde mezuniyete bakmadığı dikkat çekicidir. 1 muhtar ortaokul terk olduğunu belirtmiştir. Görüşülen muhtarlar arasında yüksekokul mezunu muhtar bulunmamaktadır.

5.2.3. Muhtarların Meslekleri

Tablo 6. Muhtarların Meslekleri

	Menteşe		Seydikemer	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çiftçi	11	69	8	53
Şoför	4	25	1	7
Esnaf	1	6	2	13
Diğer meslekler	0	0	4	27

Menteşe’de muhtarların büyük çoğunluğu çiftçidir. Seydikemer’de bu oran % 53 iken Mentese’de % 69’dur. Muhtarların bazıları seçildikleri dönem içerisinde muhtarlık dışında başka bir işle meşgul olmadıklarını belirtmişlerdir.

5.2.4. Seçilme Sayısı

Tablo 7. Muhtarların Seçilme Sayıları

	Menteşe		Seydikemer	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2 Kez	7	44	7	47
3 Kez	8	50	7	47
4 ve daha fazla	1	6	1	6

Görüşülen muhtarların tamamı en az ikinci kez görev yapmaktadır. Araştırma kapsamında bu durum özellikle hedeflenmiştir. Mentеше’de muhtarların yarısı (%50), Seydikemer’de yarıya yakını (%47) üçüncü kez seçilmişlerdir.

5.3. Yönetime Katılım Açısından Analiz

6360 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler sonrası köy tüzel kişiliği sona eren köylerde değişikliğe ilişkin görüşülen muhtarlar değişikliğin yerel yönetimlerin güçlenmesine katkı sağlamadığını ve köy tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının yönetime katılımı büyük ölçüde zayıflattığı görüşünü belirtmektedir.

5.3.1. Dönüşüm Sürecine Katılım

Muğla’da 6360 Sayılı Kanun ile yukarıda yer verilen değişiklikler gerçekleşmiş ve büyükşehir süreci başlamıştır. Kanunun hazırlanma sürecinde muhtarlara görüşlerinin alınıp alınmadığı sorulmuştur. Kanunun uygulanacağı sahada kanundan etkilenecek olanların görüşüne başvurulması ve onların kanunun hazırlanma sürecine katılımlarının gerekliliği ortadadır. Araştırma kapsamında görüşülen muhtarların tamamı kanunun hazırlandığını basından öğrendiklerini ve kendilerini herhangi bir şey sorulmadığını belirtmişlerdir. Görüşülen muhtarların hemen hemen tamamının, eğer görüşleri alınsaydı; “Muğla’nın kesinlikle büyükşehir olmaması gerektiğini” söyleyeceklerini özellikle belirtmeleri dikkat çekicidir.

6360 Sayılı Kanun’un 12 Kasım 2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanması ile birlikte bazı maddeleri yürürlüğe girmiş ancak köylerin mahalleye dönüşmesini sağlayan madde, yapılan ilk mahalli idare seçimleri ile birlikte, 30 Mart 2014 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Aradaki süreci geçiş süreci olarak değerlendirmek mümkündür. Bu dönemde muhtarlara bilgilendirme yapıp yapılmadığı sorulmuştur. Mentеше’de muhtarların % 44’ü bilgilendirildiklerini % 56’sı ise bilgilendirilmediklerini ifade etmişlerdir. (Tablo.8) Bilgilendirildiklerini söyleyen muhtarların bir kısmı valilik-kaymakamlık aracılığıyla bazıları da bağlanacakları ilçe belediyesi tarafından kanuna ilişkin bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Resmi olarak bilgilendirilmediklerini ifade eden muhtarların bazılarının toplantı düzenlendiğini ancak kendisinin gidemediğini belirtmesi bilgilendirme amaçlı toplantı yapıldığını göstermektedir. Seydikemer’de görüşülen muhtarlarda aynı gerekçeleri ifade etmişlerdir. Seydikemer’de bilgilendirildiğini söyleyen muhtarların oranı % 47, bilgilendirilmediklerini söyleyenlerin oranı % 53 olmuştur. Burada, iki yeni ilçede de bilgilendirilme oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Muhtarların Yönetime Katılım Araçlarına Katılımı

	Menteşe			Seydikemer		
		Sayı	Yüzde		Sayı	Yüzde
Kanunun hazırlandığı dönemde görüşünüz alındı mı?	Evet	0	0	Evet	0	0
	Hayır	16	100	Hayır	15	100
Kanun çıktıktan sonra geçiş sürecinde bilgilendirildiniz mi?	Evet	7	44	Evet	7	47
	Hayır	9	56	Hayır	8	53
6360 Sayılı Kanun’un işleyişine ilişkin bir sorunda hangi kuruma başvurursunuz?	Belediye, Kaymakamlık			Belediye, Kaymakamlık		

6360 Sayılı Kanun ile büyükşehir olan ve büyükşehir belediyesi ile ilk kez tanışan Muğla’da köyden mahalleye dönüşen yerler de ilçe belediyeleri ile tanışmıştır. Bu belediyelerin kırsal alanı tanımları ve

yapılanmaları için süre gereklidir. Diğer taraftan halkında yeniden yapılanan belediye ve bağlı kuruluşlarını tanımaları zaman alacaktır. Bu süreçte görev, yetki ve sorumluluklara ilişkin sorunların çıkması da muhtemeldir. Köyde eski durumda “köyün başı” konumundaki muhtarın yeni durumda da bir süre bu konumunu devam ettirmesi beklenen bir durumdur. Görüşmelerde muhtarların bazıları bu durumun 3 yıllık büyükşehir döneminde aynen devam ettiğini belirtmiştir. Görüşülen muhtarların bazıları; “vatandaşın büyükşehir olduğumuzdan haberi yok. Hala eskiden olduğu gibi köy olduğumuzu zannediyorlar” demiştir. Gerek halkın ileteceği gerekse muhtarın karşılaştacağı “yeni duruma ilişkin” sorunlarda başvuracağı kurum belediyeler olacaktır. Çalışma kapsamında Menteşe ve Seydikemer ilçelerinde muhtarlara bu tür durumlarda nereye başvuracakları sorulmuştur. Muhtarların bir kısmı önce kaymakamlığa bir kısmı da belediyelere başvuracağını, bazıları da işin durumuna göre her ikisine de başvurabileceklerini ifade etmişlerdir.

5.3.2. Yönetime Katılım Araçlarının Kullanımı

Çalışma kapsamında; muhtarlara katılımın en yaygın araçları olan sivil toplum kuruluşları, siyasi parti ve kent konseyinde yer alıp almadıkları sorulmuştur. Mahalleyi temsilen mahalli idareler genel seçimleriyle göreve gelen muhtarların siyasal katılım mekanizmalarında yer almaları oldukça önemlidir. Tüm halkın katılımının mümkün olmadığı günümüzde onların oylarıyla seçilen muhtarların katılımında rolü çok daha anlamlı hale gelmektedir. Menteşe ve Seydikemer ilçelerinde görüşülen muhtarlara üye oldukları dernek/vakıf olup olmadığı sorulmuştur. Muhtarların bu soruya ilişkin ilk verdikleri cevap her iki ilçede yeni kurulmuş olan Muhtarlar Derneği olmuştur. Menteşe ilçesinde muhtarların tamamı Muhtarlar Derneği üyesidir. Seydikemer’de 1 muhtar üye olmadığını ve henüz düşünmediğini belirtmiştir. Her iki ilçede de muhtarlardan Muhtarlar Derneği dışında derneklere üye olanlar bulunmaktadır. Ancak herhangi bir analize tabi veri elde edilmemiştir. Her iki ilçede muhtarların üye olabileceği vakıf olmaması vakıf kültürünün ve anlayışının yerleşmediğini göstermektedir.

Tablo 9. Muhtarların Yönetime Katılım Araçlarını Kullanımı

	Menteşe			Seydikemer		
		Sayı	Yüzde		Sayı	Yüzde
Dernek veya vakıf üyeliği	Evet	16	100	Evet	14	93
	Hayır	0	0	Hayır	1	7
Mahalle (Köy dönemi dâhil) adına kurulmuş dernek veya vakıf	Evet	2	13	Evet	1	7
	Hayır	14	87	Hayır	14	93
Siyasi parti üyeliği (Açıklamak isterse) * Üye olup olmadığını açıklamak istemeyenler	Evet	7	44	Evet	6	40
	Hayır	9	56	Hayır	8	53
	*	0	0	*	1	7
Kent konseyi toplantısına katılım	Evet	7	44	Evet	0	0
	Hayır	9	56	Hayır	15	100

Muhtarların mahalleleri adına kurulmuş kültür, dayanışma, yardımlaşma vb. derneği olup olmadığı sorulmuştur. Menteşe’de bu soruya 2 muhtarın, Seydikemer’de sadece 1 muhtarın olumlu cevap vermesi sivil toplum kuruluşu aracılığıyla katılım anlayışının olmadığını göstermektedir. Muğla genelinde bazı ilçelerde köy tüzel kişiliğinin kalkacağı öğrenilmesi ile birlikte bazı işleri kolaylaştırmak amacıyla dernekler

kurulmuştur. Ancak yeni ilçelerde, 3 yıllık bir süre geçmiş olmasına rağmen, bu duruma örnek teşkil edecek bir çalışma olmamıştır.

Muhtarlar mahalli idareler seçimlerine bağımsız olarak girmektedirler. Ancak bireysel olarak siyasi parti üyesi olmalarına yasal bir engel bulunmamaktadır. Kırsal alanlarda parti anlayışının biraz daha güçlü olduğu varsayımı dikkate alındığında çalışma kapsamındaki iki ilçede oranın düşük kaldığını söylemek mümkündür. MenteŖe ilçesinde parti üyeliği oranı % 44, Seydikemer ilçesinde % 40 çıkmıştır. Bu durumu Seydikemer için; Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığının CHP’de olması ilçe belediye başkanlığının da AKP’de olması ile açıklamak mümkün olabilirken, MenteŖe için her iki belediye başkanlığı da CHP’de olduğu için mümkün değildir.

Kent konseylerine katılım açısından iki yeni ilçe farklılık göstermektedir. Çünkü Seydikemer ilçesinde henüz kent konseyi çalışması olmamıştır. MenteŖe ilçesinde kent konseyine katılım % 44 oranında kalmıştır. MenteŖe ilçesinin Muğla’nın merkezinde olduğu göz önüne alınırsa bu oranın oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan görüşülen muhtarların büyük çoğunluğunun bir kez gittikleri kent konseyi toplantılarına bir daha gitmediklerini söylemeleri dikkat çekici bir durumdur. Muhtarlar bu duruma gerekçe olarak kent konseyi toplantılarının “yapılmış olmak için yapıldığını” ve hiçbir yaptırımının olmamasını göstermişlerdir.

5.3.3. Karar Alma Süreçlerinde Bulunma

Muhtarların gerek belediye meclisi toplantılarına gerekse oda, dernek, vakıf ve Kalkınma Ajansı toplantılarına katılmaları ve mahalleleri ile ilgili konularda görüş belirtmeleri katılım açısından oldukça önemlidir. Muğla’da mahallelerin merkeze uzaklığı göz önüne alındığında katılımın bu boyutu çok daha anlamlı hale gelmektedir. Tablo.10 ve Tablo.11’de muhtarların ilçe/BŞB belediye meclisi ya da meclis komisyon toplantılara katılım, GEKA toplantısına katılım ve herhangi bir oda/dernek/vakıf toplantısına katılım ve protokol toplantıları dışında belediye başkanları/kaymakam/vali ile sorunları görüşmek üzere yapılan toplantılara katılım oranları verilmiştir.

Tablo 10. Mentеше İlçesinde Muhtarların Karar Alma Süreçlerine Katılımı

			Ortalama Sayısı (Yılda)
BŞB/ilçe Belediye meclis toplantısına katılım	Evet	3	2
	Hayır	13	-
GEKA toplantısına katılım	Evet	2	1
	Hayır	14	-
Herhangi bir oda/dernek/vakıf toplantısına katılım	Evet	1	1
	Hayır	15	-
BŞB/ilçe Belediye başkanları ile toplantı	Evet	15	3
	Hayır	1	-
Kaymakam/vali ile toplantı	Evet	13	4
	Hayır	3	-

Üç yıllık Büyükşehir Belediyesi sürecinde, merkez ilçe Mentеше’de Mentеше Belediye Meclisi toplantılarına muhtarların katılımı oldukça düşüktür. Sadece 3 muhtarın belediye meclisi toplantısına katılmış olması yeni mahallelerin temsili açısından yetersiz olduğunu göstermektedir. Seydikemer ilçesinde de benzer sonuç çıkmıştır. Görüşülen muhtarlardan bazıları “oy hakkı olmadan katılımın” bir anlam ifade etmeyeceğini belirtmeleri katılımın niteliği açısından önemlidir. Muhtarlara; Muğla, Denizli ve Aydın illerini kapsayan GEKA (Güney Ege Kalkınma Ajansı) tarafından mahallelerine ilişkin herhangi bir çalışma yürütülüp yürütülmediği ve ajansın toplantılarına katılımları sorulmuştur. Görüşülen muhtarlardan Mentеше ilçesinde sadece 2’si katıldığını ancak bu muhtarlarda herhangi bir proje çalışması yapılmadığını belirtmişlerdir. Seydikemer ilçesinde 5 muhtar GEKA toplantılarına katıldığını belirtmiştir. 2 Muhtar ajansın mahallelerinde (Alabalık yetiştiriciliği üzerine) proje çalışması yaptığını ifade etmiştir.

Muhtarlara, ticaret ve sanayi odaları, esnaf odaları, dernek ve vakıfların mahallelerinde mahalleye ilişkin herhangi bir konuda çalışma yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Muhtarların her iki ilçede de katılımı oldukça düşüktür. Mentеше’de 1 muhtar, Seydikemer’de 3 muhtar bu tür toplantılara katıldığını söylemiştir.

Görüşülen muhtarlara mahallelerine yerel hizmetleri getirmekle görevli Muğla Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyesi başkanları ile protokol ve açılış toplantıları dışında sorunları görüştükleri toplantılara katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Muhtarların belediye başkanları ile her iki ilçede yılda ortalama 3 defa sorunları görüştükleri toplantıya katıldıkları görülmüştür. Muhtarlardan bazıları bu toplantılarda dile getirdikleri sorunların çözülmediğini belirtmişlerdir.

Tablo 11. Seydikemer İlçesinde Muhtarların Karar Alma Süreçlerine Katılımı

			Ortalama Sayısı (Yılda)
BŞB/ilçe Belediye meclis toplantısına katılım	Evet	2	2
	Hayır	13	-
GEKA toplantısına katılım	Evet	5	2
	Hayır	10	-
Herhangi bir oda/dernek/vakıf toplantısına katılım	Evet	3	3
	Hayır	11	-
BŞB/ilçe Belediye başkanları ile toplantı	Evet	12	3
	Hayır	3	-
Kaymakam/vali ile toplantı	Evet	14	4
	Hayır	1	-

Kaymakam ve Vali ile yapılan toplantılar köyden mahalleye dönüşen yerlerde büyük önem taşımaktadır. Büyükşehir süreci öncesinde muhtarların köye ilişkin sorunların çözümünde başvurdukları ilk merciinin kaymakamlık olması bunda etkilidir. Her iki ilçe de Vali ve kaymakamların il ve ilçe müdürleri ile birlikte yaptıkları toplantılara katılımın yüksek olduğu görülmüştür. Her iki ilçede de katılım ortalaması yılda 4 defa olmuştur.

Yönetime katılımın yaygın araçlarından birisi de anket ve referandumlardır. Çalışma kapsamında muhtarlara mahallelerinde herhangi bir konuda anket/referandum yapılıp yapılmadığı sorulmuştur. Mentese ilçesinde muhtarlar tarafından mahallelerine ilişkin anket/referandum çalışması yapılmadığı ifade edilmiştir. Seydikemer’de ise GEKA projesi kapsamında 2 muhtar anket çalışması yapıldığını belirtmiştir. Anketlerin proje kapsamında olduğu belirtilmiştir.

Katılımın tek yönlü boyutu sayılabilecek iletişim imkânları günümüzde yaygınlaşmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından Muhtar Bilgi Sistemi (www.muhtar.gov.tr) kurularak muhtarların hizmetine sunulmuştur. Diğer taraftan, Muğla Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan Muhtarlar Masası aracılığıyla muhtarların talep ve sorunları alınmaktadır. Gelen talep ve sorunlar buradan ilgili belediye birimlerine aktarılmaktadır. Muhtarların mahallelerine ilişkin sorunlarını aktarabilecekleri bu mekanizmaları kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur.

Tablo 12. Muhtarların Yeni İletişim İmkânlarını Kullanımı

	Menteşe		Seydikemer	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
İçişleri Bakanlığı Muhtar Bilgi Sistemi www.muhtar.gov.tr	3	13	1	14
Muğla Büyükşehir Belediyesi Muhtarlar Masası (Yüz yüze ve 444 4801)	13	3	15	0

Muhtarların her iki ilçede de İçişleri Bakanlığı Muhtar Bilgi Sistemi'ni çok az kullandıkları, Muğla Büyükşehir Belediyesi Muhtarlar Masası'nı ise çok sık kullandıkları görülmektedir. Görüşülen muhtarlar Muğla Büyükşehir Belediyesi Muhtarlar Masası'na her ay ortalama en az 5 talep ilettiklerini ifade etmişlerdir. Taleplerin büyük bir oranı Muğla Büyükşehir Belediyesi bağlı kuruluşu MUSKİ için yapıldığı vurgulanmıştır. Çalışmanın yürütüldüğü Mayıs ayı içerisinde Muğla Büyükşehir Belediyesi Muhtarlar Masası ile görüşülmüştür. Muhtarlardan günlük ortalama en az 15, en fazla 40 talep geldiği belirtilmiştir. Taleplerin yanı sıra bilgi vermek amacıyla da muhtarların ulaştığı ifade edilmiştir. Başvurularda merkeze en uzak ve çalışmanın da konusu olan Seydikemer ilçesinin önde olması dikkat çekicidir.

5.3.4. Muhtarlığın Yeni Durumu

Çalışma kapsamında görüşülen muhtarlara 6360 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler sonrası muhtarın hem mahalle hem de resmi kurumlar üzerinde gücü ve etkisinin azalıp azalmadığı sorulmuştur. Görüşülen muhtarlar her iki ilçede de azaldığını ifade etmiştir. Bu soruya verilen evet oranı Mentese'de % 81 oranında, Seydikemer'de % 87 olmuştur. Muhtarın gücü ve etkisinin azaldığını belirten muhtarlara "muhtarlık kaldırılmalı mı?" sorusu sorulmuştur. Her iki ilçede bu soruya olumlu cevap verilmemiştir. Bu soru kapsamında muhtarlar muhtarlığın tüzel kişiliğinin geri verilmesini ve kalması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 13. Seydikemer İlçesinde Muhtarların

	Menteşe		Seydikemer	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Muhtarın gücü/etkisi azaldı mı?	% 81	% 19	% 87	% 13
Muhtarlık kolaylaştı mı?	% 87	% 13	% 60	% 40

Muhtarlara 6360 Sayılı Kanun sonrası muhtarlığın daha kolay yürütülür hale gelip gelmediği sorulmuştur. Mentese ve Seydikemer ilçelerinde bu soruya ilişkin çıkan sonuçlar farklı olmuştur. Mentese'de %87 evet denilirken, Seydikemer'de bu oran % 60 olmuştur. Seydikemer'de bu duruma gerekçe olarak muhtarlar mahallelinin hala kendilerini ilk muhatap gördüğünü ve sorunlarda kendilerine hesap sorduklarını ifade etmişlerdir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

6360 Sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler ülkemizin yerel yönetim işleyişinde birçok değişikliği beraberinde getirmiştir. Kapanan belde belediyelerinin yanı sıra, köy iken mahalleye dönüşen ve ilk defa belediye ile tanışan yerler değişikliklerden en çok etkilenen yerel yönetim birimleri olmuştur. Büyükşehir Belediyesi yapılan 16 yeni ilden birisi olan Muğla coğrafi yapısı ve ilçelerinin durumu itibarıyla kanunun hedefleri açısından büyük önem arz etmektedir. Merkeze uzak köy sayısının fazla olması, çoğunluğunu önceden kendi başlarına sağladıkları yerel hizmetlerin, bu yeni mahallelere alan tecrübesi olmayan yeni belediyeler tarafından götürülecek olması bu önemi daha da büyütülmektedir. Belediyeler tarafından hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde sağlanmasında alanın tanıyan muhtarların, önceki dönemlerin yerel hizmet anlayışı da dikkate alındığında beklenen ve hatta kaçınılmaz bir durumdur. Seçimle göreve gelen, mahalle bazında tüm boyutlarıyla yönetime katılımında baş aktör konumunda olan muhtarların birikim ve kapasiteleri özellikle bu geçiş döneminde gereklidir.

6360 Sayılı Kanun'un hazırlandığı dönemde yerel halkın görüşlerinin, özellikle muhtarların, alınmaması düzenlemelere ilişkin beklentileri olumsuz yönde etkilemiştir. Muğla'nın yeni ilçeleri Mentese ve Seydikemer'de, 6360 Sayılı Kanun'un üç yıllık uygulama sürecinin sonunda; muhtarların yönetimi katılmaları ve karar alma süreçlerine etkileri azalma göstermiştir. Özellikle, kanun ile birlikte gelen değişiklikler sonrası büyük önem arz eden, kent konseyleri, sivil toplum kuruluşları, kalkınma ajansı, odalar ve belediye meclislerinde yer alma oranları oldukça düşük kalmıştır. Muhtarların bu araçların işlevine ilişkin beklentilerinin olmaması da oldukça dikkate değerdir. Diğer taraftan büyükşehir/ilçe belediye başkanları ve vali/kaymakam ile yapılan toplantılara katılım oranının yüksek olması sorunların çözümünde etkili gördüklerini göstermektedir. Muhtarların sorun ve taleplerin iletilmesinde yeni iletişim araçları yerine birebir görüşmeyi tercih etmesi de geleneksel anlayışın devam ettiğini göstermektedir.

Köyden mahalleye dönüşüm ile birlikte eski köylü yeni mahallelinin muhatabı yeni iki belediye gelmiş ve hatta yeni ilçelerin yeniden yapılanması ile merkezi yönetim kurumlarına yakınlaşmıştır. Bu durum doğal olarak muhtarlığın etkisini azaltmıştır. Muhtarlığı daha kolay yürütülür hale getirmiştir. Muhtarlar muhtarlığın zayıflamasına karşın kaldırılmasına karşı çıkmakta ve daha da güçlendirilmesi gerektiğini söylemektedirler. Belediye meclislerinde oy hakkı ile birlikte muhtarların yer almasının ve nüfus, alan vb. kriterler ile kendilerine bütçe verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Sonuç olarak, bu çalışma ile elde edilen veri analizlerine göre; gerek tarihsel değeri, gerekse ülkemizin mevcut koşulları mahalleye ve muhtarlığı yapılacak düzenlemelerin temelinde konumlandırmaktadır. Halkın yönetime katılımının artırılması, hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde sağlanması, yerinden yönetimin günümüz koşullarında en üst seviyede gerçekleştirilebilmesi için muhtarlığın, büyükşehir/bütünşehir gelişim süreci ile birlikte sahadaki etkileri dikkate alınarak, yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Ayrıca köy tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının makul gerekçeleri henüz ortaya konulamamıştır. Köylerin hem tüzel kişilikleri devam edebilir, hem de mahalle statüsünde büyükşehir içinde yer alabilirlerdi. Köylerin birer yerel yönetim birimi olarak tüzel kişiliklerinin güçlendirilmesi ve köy isminin bir şekilde muhafaza edilmesi köklü bir yönetim geleneğinin muhafazası adına önemlidir.

6360 sayılı yasanın önemli gerekçelerinden birisi de özellikle altyapı hizmetlerinin merkezi olarak koordine edilmesi ve bu hizmetlerin etkinliğinin artırılması olarak belirtilmektedir. Bu tür hizmetlerin yerine getirilmesi için büyükşehir belediyelerinin görev alanı il mahalli sınırı olarak belirlenmesi yeterlidir. İl özel idaresi ve belediyeler arasındaki bir sorunun, il özel idarelerinin kaldırılması ile sonlandırıldığı ve tüm sorumluluğun belediyelere, özellikle büyükşehir belediyesine yüklendiği bir sistem yeterli gözükmektedir. Bu

durumda köylerin tüzel kişiliklerinin devam etmesinin ne zararı olabilir? Aksine bir yerel yönetim birimi olarak daha da güçlendirilerek iyi yönetişim adına daha demokratik bir yapı hedeflenmelidir. Yönetimde çok küçük ölçekli yönetsel yapıların sorunları kapsamında değerlendirme yapılırsa; belirli bölgelerdeki köyler arasında kümelenme teşvik edilebilir ve temel yerel hizmetleri kendi aralarında seçecekleri organlar aracılığıyla yürütmeleri yerel katılım ve demokratik teamüllerin içselleştirilmesi adına önemlidir. Siyasal katılım ve demokratik teamüllerin öne çıktığı platformlarda vatandaşların bilinç ve farkındalığı çok daha yüksek olması beklenir. Dile getirilen sürecin tam tersi ise hesap sormayan, yönetime katılmayan ve sürekli merkezi yönetsel yapılarda hazır hizmet bekleyen vatandaş topluluklarını oluşturacaktır (Demirkaya, 2015).

Özetle vatandaşın yaşam kalitesinin yükselebilmesi için farkındalık ve bilinci yüksek birey toplulukları ne kadar önemliyse, vatandaşın bu tür haklarını kullanabilecekleri yönetsel yapıları oluşturmak ve geliştirmek en az o kadar önemlidir (Demirkaya, 2016).

KAYNAKÇA

Acar ve Koç (2016), "6360 Sayılı Kanun İle Birlikte Mahalleye Dönüşen Belde Mahalle Muhtarlıkları ve Köy Muhtarlıklarının Yeni Durumu; Fethiye İlçesi Üzerinden Bir Değerlendirme", Kaysem 10, ss. 177-191.

Adıgüzel, Şenol (2003), "Yerel Düzeyde Yönetime Katılım ve Yerel Yönetimler Sürecinde İşlevleri Açısından "Yerel Gündem 21 ve Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Örneği ", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:12, Sayı: 1.

Akdoğan, Yalçın (2008), "Yerel Siyaset –Kavramlar", Yerel Siyaset, Okutan Yayınları, İstanbul. 1. Baskı.

Arikboğa, Erbay (2002), "Boşluk Doldurucu ve Aracı Kurum: Mahalle Muhtarlığı", Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, Birgül A. Güler ve Ayşegül Sabuktay (Haz.), TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi yayını, s. 167–176, Ankara.

Başaran, İsmail (2008), Kent ve Yerel Yönetim, Okutan Yayıncılık, İstanbul.

Bulut Yakup ve Kara Mehmet (2013), "Köylerin Mahalleye Dönüşmesinin Yansıması Nasıl Olacak? Hatay'da Bir Uygulama", Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar , BULUT, YAKUP, Ed., PEGEM AKADEMİ, ANKARA, ss.269-288.

Cansever Niran ve Efe Seda (2016), "Türkiye'de Bir Yerel Siyaset Aktörü Olarak İl Genel Meclisleri: Isparta Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, CIEP Özel Sayısı, ss. 760-784.

Çitçi, Oya (1996). Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 5(6), 5-14, 1996.

Çukurçayır M. Akif (2012), Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi, Çizgi Yayınevi, Konya.

Çevikbaş, Rafet (2008), "Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım", Türk İdare Dergisi, S. 461, Ankara, s.71-95.

Demirkaya, Yüksel (2015), "Strategic Planning in the Turkish Public Sector," Transylvanian Review of Administrative Sciences, S.1., pp.15-29 (SSCI Indexed, ISSN 1842-2845).

Demirkaya. Yüksel (2016), Türkiye'de Belediyeler için Performans Yönetimi Arayışı, Demirkaya, Y., (Ed.), Türkiye'de Yeni Kamu Yönetimi: Yerel Yönetim Reformu, WALD, İstanbul.

Erdoğan Melike (2013), "Yerel Yönetimlerde Toplumsal Sermayenin Katılımcı Pratikler Açısından Değerlendirilmesi ", Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar , BULUT, YAKUP, Ed., PEGEM AKADEMİ, ANKARA, ss.165-184.

- Eroğlu, Hacer Tuğba (2006), “Yönetime Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar”, Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 11, s.200.
- Eryılmaz, Bilal (2012), Kamu Yönetimi, 5. Baskı, Okutman Yayıncılık, Kocaeli.
- Geray, Cevat (1995), “Yerel Demokrasi, Özerklik ve Halk Katılımı”, YTD, S:4, Ankara.
- Gözler, Kemal (2013), “6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur?”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 122, Şubat, s.37-82.
- Göymen, Korel (2014), “Önsöz”, Katılımcı Yerel Yönetim, (der. İnan İzci) Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- İzci, F. ve M. Turan (2013), “Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, s.117-152.
- İzci, İnan (2014), Katılımcı Yerel Yönetim: Genel Bir Bakış, Katılımcı Yerel Yönetim, (der. İnan İzci), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul.
- Kavruk, Hikmet (2004), Köy ve Mahalle: Yerleşim ve Yönetim Birimi, Odak Yayınevi, Ankara.
- Kapani Münci (1992), Politika Bilimine Giriş, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Keleş, Ruşen. (2013), “Anakent Belediyelerinin Sayısı Çoğalırken”, GAP Belediyeler Birliği Dergisi, Mayıs-Haziran-Temmuz 2013, s.15-19.
- Keleş, Ruşen (2016), “Anakent Yönetimlerini Düzenleyen Yasa Ne Getirdi Ne Götürdü?”, Kaysem 10, (s.19-24).
- Kösekahya, Gamze (2003), “Katılımcılık ve İyi Yönetişim”, İyi Yönetişimin Temel Unsurları, T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı Yayını, Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Muratoğlu, Tahir (2015), “Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 32.
- Oktay, Tarkan (2013), "Belediye Meclisi İmar Komisyonlarının Üye Profili: Marmara Bölgesi Örneği ", Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar , BULUT, YAKUP, Ed., PEGEM AKADEMİ, ANKARA, ss.202-218.
- Ökmen, Mustafa ve Bekir Parlak (2010), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- Öner, Şerif (2006), Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi, Nobel Yayınları, Ankara, s.18.
- Özmen, Alper (2013), "Türk Kamu Yönetiminde Mahalle Muhtarlıklarının Yeri ve İşlevlerine Yönelik Bir Değerlendirme", Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar , BULUT, YAKUP, Ed., PEGEM AKADEMİ, ANKARA, ss.305-310.
- Özsalmanlı, A. Yıldız ve Pank, Çiğdem (2012), “Muğla’da Büyükşehir Belediyesi Yapılanması Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Güz, Sayı 2.
- Selçuk Yalçındağ, Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri, TODAİE Yayını, Ankara, s. 130, 1996.

Toksöz, Fikret, “Katılımcılık Yoluyla Yerelin Güçlendirilmesi”, Demokrasi ve Siyasal Katılım, Uluslararası Konferans, 23-24 Haziran 2012. Editor Nihal Boztekin, Ezgi Ofset, İstanbul, Ağustos 2013. “<http://tr.boell.org/tr/2014/06/26/demokrasi-ve-siyasal-katilim>” Erişim Tarihi: 17.06.2017.

Yatkın Ahmet (2001), “Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetimler”, Yerel Yönetim ve Denetim, Cilt: 6, Sayı: 3.

Yatkın, Ahmet (2002), “Türkiye’de Demokratikleşme ve Yerel Yönetimler”, Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 6, Haziran.

Yatkın, Ahmet (2003), “Demokratikleşmede Çözüm: Yerel Yönetimler”, Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 7, Temmuz.

Yıldırım, U., Gül, Z. ve Akın, S., (2015). “İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:10-2, Sayı: Ağustos 2015, ss.205-230.